

**Și a fost
PESAH
5765...**

EXODUL ȘI VISUL UNEI LUMI MESIANICE

Sederele colective din Capitală și din provincie au demonstrat că fiecare Pesah este o nouă etapă a strădaniilor noastre de eliberare interioară, pentru independență și suveranitate statală pentru care avem îndreptățire istorică. Ca și în alți ani, aceste seri de Seder colectiv și-au atins scopul. Au fost seri de regăsire identitară, de meditație despre sensul istoriei noastre. Au fost seri care au demonstrat că stă în puterea noastră să rămânem poporul Cărții și că țara dobândită acum 3500 de ani este leagănul nostru istoric, Israelul. În acest spirit a venit și urarea de „Hag Pesah Sameah!” rostită, în numele conducerii F.C.E.R., de președintele interimar av. Iulian Sorin.

Exodul evreilor din Egipt va avea, totdeauna, semnificația tulburătoare a unei eliberări a sclavilor. Dar celebrarea sărbătorii de Pesah, an de an, îi va asocia noi și noi semnificații. Este ceea ce cuprinde sugestiv verset hagadic despre datoria fiecărei generații de a se simți ea însăși ca și cum, atunci, și-ar fi îndepărtat lanțurile. De aici - altă coordonată majoră a sărbătorii: reînnoirea naturii și reînnoirea launtrică. Mesaderul ambelor seri de Seder colectiv din comunitatea bucureșteană, Rabinul Abraham Ehrenfeld, a accentuat asupra nevoii de ordine a lumii - Seder înseamnă ordine -, care poate fi realizată prin binefacere (*Kol Difhin* - „Pesah pentru săraci”); prin rezistență spirituală și prin cunoaștere (simbolizată printr-unul din momentele de vârf ale Sederului, „Ma niștana” - prin ce se deosebește această noapte de celelalte nopți). Și răspunsul infinit mai actual, mai contemporan a fost legat de frământările noastre, de neuitarea înaintașilor, de replica pe care trebuie s-o dăm negaționiștilor Holocaustului. Răspuns care trebuie să convingă toți oamenii că Israelul este leagănul istoriei noastre. Aceste Sedere colective și-au atins scopul prin faptul că am fost, din nou, împreună; am respectat tradiția, *Hagada șel Pesah*, cu întreaga sa încărcătură filosofică despre ciclurile vieții, nașterea și moartea, alternanța bucuriei cu amărăciunea, respingerea extremismelor. Am rememorat gândul regretatului Șef Rabin dr. Moses Rosen z.l., inițiatorul acestor Sedere colective, imperativul de a lupta împotriva răului. Întrebarea este calea către cunoaștere, către descoperirea lui Dumnezeu. Și cele patru ipostaze ale fiilor - înțeleptul, liber cugetătorul, naivul, cel ce nu știe să

**Seri de SEDER
COLECTIV 5765 -
în obștea
bucureșteană**

Seder interpretate de prim cantorul *Iosif Adler* și de tinerii coriști de la Talmud Tora (dirijor - *Bogdan Lifșin*) - *Halaila Haze, Adir Hu, Ehad Mi Iodea* ș.a. - au scos la iveală o multitudine de sentimente în rândul participanților: purificare sufletească, apartenență la marea familie a obștii noastre, conștiință a continuității iudaismului în România. *Had Gadia* a fost un mod de familiarizare a tinerilor cu una din trăsăturile principale ale iudaismului: cultul vieții (Dumnezeu care biruie Ingerul Morții, din finalul cântecului). *Had Gadia* trebuie relaționat cu un alt episod emoționant care încheie Sederul: așteptarea lui *Eliahu Hanavi*, vestitorul vremurilor mesianice, al unei lumi eliberate de fanatisme, luminată de armonie planetară.

Lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., evrei bucureșteni și prieteni ai lor de diferite confesiuni împărțind același convingeri umaniste au retrăit împreună forța afirmării demnității umane pe care o degajă această rememorare a primei victorii împotriva opresiunii cunoscută în istoria umanității, atât de tulburător turnată în cuvintele, devenite cântec, ale *Psalmului 126*: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor seceră!”.

Calde mulțumiri D.A.S.M., echipei conduse de *Radu Nicolae* pentru calitatea cinelor de Seder, colectivului coordonat de *Jean Bercu*, din partea C.E.B., pentru cele două seri de Seder colectiv din comunitatea bucureșteană.

IULIA DELEANU

❑ **IASI.** „Sunt cea mai mică și... sunt cea mai mare!”. Preșcolara (faimoasă prin istețime) Lili (Leia), urcată pe scaun („ca să fiu auzită”, așa a cerut), înainte de „Ma niștana”, mai... declară: „Eu pun întrebările, eu vă dau sau nu vă dau - ca să puteți... merge mai departe - *aficom*; eu și «*Had Gadia*» încheiem Sederul. Cine-i mai mare ca mine? Nici chiar domnul președinte!”.

❑ **GALAȚI.** „*Had Gadia*” (*Ieduțul*), dragul de el, sufletul nostru! Eleva Ester își are supărarea ei: „Ieduțul” nu-i o povestioară din *Hagada* - auzi, ca să mă țină trează la Seder, cum se zice. E dragostea mea. Încă atunci când eram la grădiniță l-am... „clonat” din plastilină. „E înțelept prin blândetea lui, e sufletul poporului nostru”, susține, nu numai cu blândețe, Ester.

❑ **BOTOȘANI.** A-l întâmpina pe profetul *Eliahu*, ce cinste! Cine-i deschide ușa lui *Eliahu*, marele invitat la Seder, era o problemă anul trecut. Anul ăsta, însă, totu-i clar de la început. O va face „Tanah”-istul Liviu (Arie) Goldenberg, câștigătorul Concursului Național de Tanah. De bun augur fie, Doamne, și pentru finala israeliană! Ajută-ne, *Eliahu*!

❑ **BRĂILA.** „Nu fur” (*aficom*). Didi (David) face o declarație plenului din Seder: „Vă promit că *aficom* o sa iau fără să se simtă; da' de furat, nu-l fur! Din ce văd prin ziare, pe la televizor nu vreau «*să fur*» nici în... glumă!”.

❑ **PETROȘANI.** Prea dulce! Pregătindu-se pentru Seder, Iosif (Ioseif) a aflat că acel preparat, delicios, numit *haroset*, simbolizează pietrele făcute de strămoșii-sclavi pentru ridicarea piramelor. „Ele înseamnă, așadar, efort, obidă, chin”, spune el. Și o concluzie... „Sunt prea bune, sunt prea dulci!”.

„Ma niștana”,
„Haroset”,
„Had Gadia”

❑ **SIGHET.** Preșcolarii, generoșii! Pentru micuții Seder-ului, deși *aficom* e... „sub control”, nu-și propun convenitele clasice avantaje. „Port-cuvântul” deținătorilor trofeului (Michi-Moșe, 5 ani) se adresează domnului *Mesader*: „Noi, care primim mereu daruri de la voi, vă facem acum noi un cadou: *aficom*!”.

❑ **BACĂU.** „*Col dihfin*” („Cine-o dorește, să poftescă la masă!”) - așa îndeamnă *Hagada*. Băcăuanii, cu Restaurantul lor Ritual, notorii amfitrioni interjudețeni, depășesc cerințele. Ei trimit chiar „d-ale Sederului” la toți cei „ce-o doresc” din vecinătate. Și cu ce competență o mai fac, și cu ce dragoste.

❑ **PIATRA NEAMȚ.** „*Cneidlăh*” (*găluște specifice*) un... drept ce se cere câștigat. Fără doar și poate, marea atracție a deliciilor mesei de Seder sunt *cneidlăh*. „Dar, se adresează domnul președinte, mai ales tinerilor, să vă spun... un secret: fără *Hagada* (adică fără a cunoaște *Hagada*)... nu pot fi *cneidlăh*. Cu *Hagada*... *cneidlăh* or fi din plin!”.

❑ **ODOBEȘTI - FOCSANI.** Puterea unor picături de vin. Vinul la Odobești-Focșani își are... „loja” lui cunoscută în ierarhia de valori. Când enoriașii de aici, la Seder, potrivit tradiției, la capitolul „plăgile pentru egipteni”, varsă din pahar, pentru fiecare lovitură câte o picătură de... „valoare”, o fac, da, da, din compasiune pentru cei loviți.

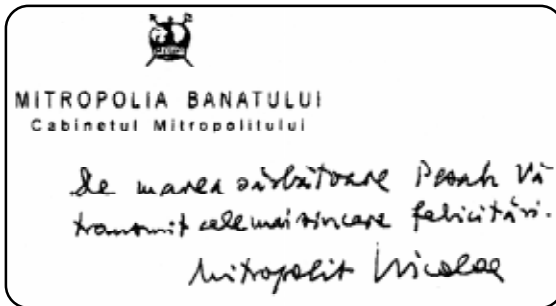
❑ **CLUJ-NAPOCA.** „*Hremzlăh*” (*papanasi dulci*)... ale viitorului. Un desert absent în prima seară de Seder. Ca seara a doua să fie mai atractivă, domnul *Mesader* anunță: „Măine s-ar putea s-avem și *hremzlăh*”. Știți ce-s ele? Multiplu de... *cneidlăh*.

❑ **BAIA-MARE.** Deziderat greu realizabil. Între paharul trei și patru, prolificul în ale tradiției, domn' președinte, la Seder, deapănă amintiri: „Mi-amintesc de o dorință veche a unui hătru din Botoșani, de unde mă trag: de ce, în loc de zece plăgi lui Farao și nouă - doar patru pahare cu vin, la Seder, nu a dat Cerul patru plăgi... «serioase» lui Farao și nouă, la Seder, măcar zece pahare cu vin!”.

G. BRUCHMAIER

PESAH în comunitățile din țară

Peste 150 de persoane s-au reunit la Timișoara, cu prilejul primei seri de Seder. Restaurantul Ritual al Comunității Evreiești s-a dovedit neîncăpător, ca aproape în fiecare an, pentru cei ce au dorit să se afle împreună cu acest prilej festiv. După salutul oaspeților - printre care numeroși neevrei și invitați de peste hotare - adresat de președintele dr. *Paul Costin*, ceremonia dedicată acestui eveniment a fost oficiată de *Meir Ziegelau*, israelian plecat în urmă cu zeci de ani din orașul de pe Bega, care s-a întors cu gânduri bune și nostalgice în locurile copilăriei. El a fost acompaniat de tânărul *Andrei Schwartz*, care a prezentat semnificația aceste sărbători și sensurile gesturilor tradiționale pe care le executăm cu acest prilej. Corul comunității, coordonat de dirijorul *Jana Codreanu*, a adus în prezent melodiile tradiționale, ca *Daienu*, *Avadim hainu*, *Had Gadia* etc. Sărbătoarea de Pesah a fost celebrată și a doua seară, de această dată amfitrioni fiind oficialii de cult *Andrei Ghidali* și *Solomon Rosenblum*. (L.F.)

Cea mai mare parte a celor 200 de membri ai Comunității din Târgu Mureș a participat la cele două mese de Seder organizate cu prilejul sărbătorii de Pesah. Slujbele dinaintea Sederului s-au desfășurat în frumoasa sinagogă, renovată în anul 2000 prin eforturile comune ale F.C.E.R., autorităților centrale și locale și ale comunității târgumureșene. Conform obiceiului de aici, prima seară a aparținut tineretului și membrilor generației de mijloc. Bineînțeles, nu au fost excluși nici vârstnicii care au optat pentru această seară, dar majoritatea celei de-a treia generații a fost prezentă a doua zi. Poliș-ul, respectiv camera anexă a sinagogii, a fost aranjat festiv de către gospodinele care au pregătit tradiționalele și gustoasele bucate ce se consumă cu acest prilej. În ambele seri, mese acoperite cu damasc, flori, lumânări în candelabre de argint, o armonie de culori alb-albastru, i-a așteptat pe oaspeții - evrei și creștini, localnici și credincioși veniți din străinătate, care au vrut să împărtășească bucuria Pesahului cu evreii târgumureșeni. Ceremonia de Seder, ținută de președintele comunității, av. *Bernath Sauber*, de oficiantul de cult av. *Robert Marmor*, și de alți membri, s-a desfășurat în trei limbi: ebraică, română și maghiară, spre satisfacția tuturor participanților care au simțit cu adevărat spiritul acestei mari sărbători a evreilor. Comunitatea din Târgu Mureș face eforturi pentru ca spiritul iudaic să se mențină și să se transmită generațiilor viitoare, chiar dacă numărul membrilor ei este infim față de ce a reprezentat odinioară, înainte ca Holocaustul și emigrările dinainte de 1989 s-o reducă la dimensiunile actuale. (E.G.)

TIMIȘOARA

Locuri
insuficiente

TG. MUREȘ

Seder
în trei limbi

Gala de muzică și poezie psalmică, organizată de A.C.P.R.I., în colaborare cu S.R.R., la 26 aprilie a.c., în Studioul „Alfred Alessandrescu”, a reconfirmat o dată în plus faptul că ecumenismul este singurul mod de viață capabil să ne apropie de viziunea lui Ieșaiahu, a timpului în care săbiile vor fi transformate în cosoare. O fericită coincidență, subliniată de președintele A.C.P.R.I., părinte prof. dr. *Emilian Cornișescu*, a făcut ca această gală să aibă loc în miezul sărbătorii de Pesah și cu câteva zile înainte de Paști, muzica și poezia psalmică având menirea de a accentua sentimentul de înălțare spirituală, trăsătură comună ambelor celebrări. Inspirată introducere a fost ilustrată muzical: *Psalmul 145*, impresionant interpretat de Corul de elevi seminariști de la Secția de Teologie Ortodoxă din București, dirijat de prof. diacon *Ștefan Constantin Răzvan*. „De ce scriu poezii contemporani psalmi?”, a fost doar o întrebare sub beneficiu retoric pusă de vice-președintele A.C.P.R.I., poetul *Radu Cârneli*, fiindcă răspunsul lui a luminat nevoia de Dumnezeu a omului din toate timpurile. A fost preambulul spectacolului onorat de lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, de adjunctul ambasadorului, *Sandra Simovich-Atar*, de parlamentari, de numeroase personalități culturale.

Spectacolul a debutat printr-un dublu recital: de muzică pe versuri din Psalmii biblici (susținut de soprana *Georgeta Stoleriu* și pianista *Verona Maier*) și poezie psalmică de Tudor Arghezi și Vasile Voiculescu (în interpretarea actorilor *Sara Dan* și *Candida Stoica*), cu luminozități și accente tragice, în care sinceritatea trăirilor a transmis publicului palpabil emoției veritabile. Muzica începe acolo unde sfârșesc cuvintele. Ne-au convins „cu asupra de măsură” violonistul

Ecumenismul - ca mod de viață

Cristian Fătu și pianistul *Andrei Tudor*, tineri în plină ascensiune a carierei, cu coloana sonoră a filmului „Lista lui Schindler”, „*Jewish Town* (Krakowighetto - Winter '41)”, de *John Williams*, și „*Kol Nidrei*”, de *Max Bruch*. Un alt moment poetic a fost cel în care, prin vocea actriței *Mariana Cerceș*, ne-au vorbit despre nevoia de a-l (re)descoperi pe Dumnezeu-cel-din-sufletul-fiecăruia *Shaul Carmel*, *Radu Cârneli*, *Daniel Turcea*, *Nicolae Dragoș*. Nu mai puțin tulburătoare a fost audierea unui fragment din muzica psalmică a lui *Anatol Vieru*, în versiunea Orchestrei Filarmonicii „Moldova”, avându-l la pupitru pe *Sergiu Comissiona*. Cu atât mai mult cu cât, în sală, s-a aflat *Nina Vieru*, soția compozitorului, ne-a deconspirat secretarul general al Asociației, *Veronica Bărlădeanu*, prezentatoarea spectacolului. Apoi poezii înșșiși au venit în fața noastră aducându-ne rodul soliloquiilor lor, ascultate doar de Dumnezeu în clipa în care au fost așternute pe hârtie: sentimentul timpului care trece prea repede, neliniști încărcate de taină, neîmpăcări cu sine și îndoiele, încredințare cu suspin a mâinilor în Măna Divină. Au făcut-o *Ion Horea*, *Tania Lovinescu*, *Nicolae Dragoș*, *Maria Barbu*. Fragmente din „Cântarea Cântărilor”, mărturisire de dragoste, fără moarte, în care sacral și profanal devin un tot indivizibil, au răsunat sensibil recitate de talmăcitorul lor contemporan în română, *Radu Cârneli*, și de cunocutii actori T.E.S. *Natalie Ester* și *Marius Călugărița*. Cât de aproape este surusul de zațul de mahnire? Este spațiul infim dintre vers și rostire pe care puțini știu să-l „prindă” și să-l facă să trăiască în noi. Fiorul acesta au reușit să-l transmită fiecare dintre actori, după cum corul de seminariști, interpreții instrumentali și vocali ne-au adus mai aproape de Dumnezeu.

Nu întâmplător, gala de muzică și poezie s-a încheiat cu un potpuriu de muzică israeliană, interpretat de cantautorul, totdeauna capabil să comunice cu sala, *Gabriel Finkelstein Mustață*. A fost un mod de a omagia Ziua Națională a Israelului. Un final de gală menit să pună accentul pe forța de regenerare a poporului evreu, în general, pe resursele de vitalitate existente în mica noastră obște, în special. (I.D.)

Un sincer mulțumesc organizatorilor acestei gale - *Veronica Bărlădeanu*, în numele A.C.P.R.I., *Rodica Sava Dragnea* și colectivului pe care l-a coordonat, din partea S.R.R. Un binemeritat elogiu - sponsorilor: S.R.R.; ing. *Siegfried Schieber*, președinte de onoare al Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen” din România; deputat *Aurel Vainer*, în nume propriu; *José Iacobescu*, președintele C.C.I.R.I., în nume propriu; M.Top East S.R.L.; S.C. Bere Tuborg; Optinova; S.C. Seroussi; Hotel Minerva; Casino Palace; Ziarul Ziua; creatorilor și interpreților care și-au dat concursul la reușita acestei seri de adevărată înălțare sufletească.

Sesiune de comunicări dedicată dr. ALEXANDRU ȘAFRAN

La 9 mai a.c., a avut loc, la Paris, o ședință a Societății de Studii Iudaice - consacrată Marelui Rabin al Genevei, dr. *Alexandru Șafran*, fost Șef Rabin al României în anii Holocaustului - cu două comunicări importante susținute de *Esther Starobinski Șafran* și *Carol Iancu*.

P
A
R
I
S